

Mec, Kryštof

Od domestikace k emancipaci: textil mezi texty a kontexty

Bohemica litteraria. 2025, vol. 28, iss. 2, pp. 197-199

ISSN 1213-2144 (print); ISSN 2336-4394 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/BL2025-2-13>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.83300>

License: [CC BY-NC-ND 4.0 International](#)

Access Date: 08. 01. 2026

Version: 20251219

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Od domestikace k emancipaci: textil mezi texty a kontexty

Kulatý stůl pro několik přítelkyň. Tak měla dle slov pořadatelek původně vypadat akce, která se pod názvem *Text, textil, kontext: interdisciplinární kolokvium* v červnu 2025 odehrála na půdě Ústavu pro českou literaturu AV ČR. Konference spolupořádaná také Ústavem dějin umění AV ČR a Fakultou humanitních studií UK nakonec trvala 3 dny a čítala přes 30 příspěvků mapujících ekonomické i společenské funkce textilních prací a jejich literární i výtvarné zobrazování od starověku až po současnost. Hlavním cílem kolokvia bylo stmelit izolované body dosavadního výzkumu dané tematiky v provázanou síť. Provázanost bádání ostatně potvrdil i samotný program setkání – odkazované texty a umělecké artefakty, historické okolnosti i teoretické koncepty se navracely v rámci tematických bloků, ale i napříč jednotlivými dny. V nečekaných souvislostech se tak opakovaně objevil biblický text *Chvála ženy statečné*, *Methodika ručních prací ženských* Gabriely Pfeiferové nebo monografie Rozsiky Parker *The Subversive Stitch*.

Patriarchální synekdocha přeslice jako domestikace ženy na obrazech s křesťanskou tematikou byla tématem příspěvku **Lenky Panuškové**, která v tomto směru upozornila na nesoulad mezi byzantskou a západoevropskou kulturou – zatímco v západních obrazech se Marii zjevuje anděl při čtení, ve východních při předení. O téže symbolice na světských obrazech raného novověku promluvíla i **Alena Nachtmannová**. V literatuře stejný jev vystopovala **Helena Dáňová** ve *Zbraslavské kronice*, podle níž má mj. žena příst, aby nemusela muže finančně zatěžovat svým šatníkem. A shodně vyznívá i *Abeceda pobožné manželky* Jana Kocína z Kocinétu, jak dokázala **Marie Škarpová**. Kristina Pisánská se proti pohrdání textilními pracemi a domestikaci žen naopak vymezila ve svém *Městě*

dam. Kniha navíc podle **Věry Soukupové** originálním způsobem vytyčuje paralely psaní a tkaní, které se později objevují mnohem častěji.

Kromě domestikace vedlo předení paradoxně také k demokratizaci žen, neboť příst musela umět každá, bez ohledu na svůj stav či původ. To se ovšem postupně měnilo a v 19. století byl tkalcovský stav především symbolem sociálního statusu. S příchodem průmyslové revoluce pak začíná být vnímán jako symbol řádu a tradice, která je narušena industrializací – **Petra Ježková** tento diskurz ilustrovala na díle Jana Voborníka a Gerharta Hauptmanna. Ve stejné době začíná být tzv. ženská práce rehabilitována a oceňována i po umělecké stránce. **Pavla Machalíková** poukázala v této souvislosti na význam Josefa Mánesa a Vlasty Wankelové, která se podílela na prvních výstavách výšivek. O výstavách výšivek a jejich etnografickém výzkumu v podání Amálie Kožmínové promluvila také **Stanislava Fedrová**. Oba příspěvky vyvolaly obsírnější diskusi o percepci ženských prací coby národní tradice a vlivu panslavistické ideologie na autonomizaci jejich uměleckosti. Vliv nacionalistické, ale také protiburžoazní rétoriky v poválečném textilním umění pak představily **Veronika Rollová** a **Johana Lomová**. **Karina Hoření** demonstrovala hlediska národnosti i tradice, paměti i traumatu skrze derridovský koncept hauntologie na tradiční liberecké výrobě koberců.

Avantgarda o textil projevila zájem v souvislosti s jeho fakturou a s ní spojeným hmatovým vnímáním. Ruské i české příspěvky k tomuto tématu prozkoumala **Veronika Soukupová**. Jinak ale zájem o ruční práce spíše klesl a obnovil se až v sedmdesátých letech ve spojitosti s poststrukturalistickými a feministickými teoriemi. Jejich subversivní a emancipační potenciál představila zejména **Martina Pachmanová**, **Denisa Tomková** pak přiblížila současnou situaci, koncept craftivismu a návaznost na queer komunitu. Zpracování textilu jako způsob komunikace a solidarity vyniklo v příspěvku **Terezy Jiroutové Kynčlové** mj. o kviltech, které sloužily jako znamení azylu pro otroky* ně za americké občanské války, v příspěvku **Radky Stahr** o netradičních norských krojích, které byly vynalezeny teprve začátkem 20. století, a tradičním sámským oděvu gákti, dlouhodobě využívaném jako symbol národního i environmentálního útlaku, například v dílech Britty Marakatt-Labby, a v příspěvku **Krystiny Zhuk** o běloruské umělkyni Rufině Bazlove, jež zdůrazňuje funkci vyšívání jakožto tzv. slabého odporu a potenciál křehkosti coby centra politického odboje. Klíčovými faktory v novodobých pojetích textilních prací je kromě subverse blízkost při jejich vykonávání, spolubytí, taktilita a jejich terapeutický potenciál. **Alice Jedličková** poukázala na tyto koncepty v díle Daniely Hodrové, **Kamila Schewczuková** v próze *Čepiec* Kataríny Kucbelové.

Provázanost textu, textilu a kontextu nedokázaly jen samotné příspěvky, ale také nesčetné textilní metafory, které záměrně či nezáměrně užívaly všechny zúčastněné, a doprovodný program – jak ten oficiální, jenž obnášel vernisáž **Zlaty Lamrové** a skupiny **Kundy Crew** a vyšívací workshop **Mariany Novotné**, tak i neoficiální: mnohé účastnice konference se textilním pracím věnovaly i prakticky při poslechu svých kolegyň. „Píchněme se o vřetýnko a procitněme,“ přála si jedna z pořadatelek **Tereza Jiroutová Kynčlová** na počátku kolokvia – a procitnutí přišlo. Ukázalo se, že dané téma je nosnější, než se zdálo, a proběhlá akce i následná společná publikace jsou pouhým začátkem. Příze byla navinuta, nitě navléknuty, ale plány se teprve začínají spřádat. Výsledné plátno bude zřejmě velikolepé.

Kryštof Mec

Toto dílo lze užit v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-NC-ND 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.

